

Oorbrug die gapings: Laat kinders se stemme harder opklink om geweld in SA te bowe te kom

Yeukai Chideya*

Die [Wêrelddag vir Sosiale Geregtheid](#) word elke jaar op 20 Februarie gedenk. Vanjaar se tema is “Bemagtiging van insluiting: Oorbrug gapings vir sosiale geregtigheid”. Volgens [Dinesh Bhugra](#) het “sosiale geregtigheid ten doel om ’n samelewing te bevorder wat regverdig en billik is; wat waarde aan diversiteit heg; wat gelyke geleenthede aan al sy lede bied, ongeag hulle gestremdheid, etnisiteit, geslag, ouderdom, seksuele oriëntasie of godsdiens; en om die regverdige toewysing van hulpbronne en ondersteuning van hulle menseregte te verseker”.

Uit die 164 lande in die Wêreldbank se globale armoede-databasis is Suid-Afrika die [mees ongelyke nasie ter wêreld](#) en word buitengewone hoë vlakke van aanranding, seksuele geweld, moord en ander vorme van geweldsmisdaad ervaar. Ongelykheid is ’n sleuteloorsaak van geweld. Studies toon dat noodlottige geweld meer geneig is om in gemeenskappe met beduidende sosiale en ekonomiese [ongelykheid](#) voor te kom, dikwels saam met ander risikofaktore soos armoede.

Volgens ’n opsomming van [Action Society](#) oor die land se misdaadstatistieke vir die tweede kwartaal van 2024/’25 is 315 kinders vermoor (gemiddeld vier kinders per dag), terwyl 490 slagoffers van poging tot moord was (gemiddeld vyf kinders per dag). Voorts is minstens 1 944 kinders ernstig aangerand (sowat 22 kinders per dag). Hierdie kommerwekkende statistieke beklemtoon die dringende behoefte aan groter ingryping om kinders te beskerm en die hoofoorsaak van geweld in Suid-Afrika aan te pak. Dit gaan hier oor meer as bloot getalle – dit verteenwoordig regte kinders wie se lewe diep deur geweld geraak word. Met die herdenking van die Wêrelddag vir Sosiale Geregtheid moet ons onself afvra hoe ons die gapings in sosiale geregtigheid vir kinders wat aan geweld in Suid-Afrika blootgestel word, kan oorbrug.

Ek het agt en ’n half jaar lank as ’n kliniese maatskaplike werker by die [Traumasentrum vir Oorlewendes van Geweld en Marteling](#) gewerk. Een van my sleutelverantwoordelikhede was om psigo-sosiale ondersteuning te bied aan kinders wat deur geweld en trauma geraak is. Een voorval wat vir my uitstaan, was toe ek en my kollega polisiebegeleiding versoek het vir ’n huisbesoek gedurende die hoogtepunt van bendegeweld in Manenberg, Kaapstad. Toe ons die huis binnegaan, het ’n tweejarige kind dadelik haar ore toegedruk en haar oë toegemaak toe sy die polisiebeampte se vuurwapen sien. Dit het my hartseer gemaak, omdat dit gewys het hoe gewoon dié kleuter aan vuurwapengeweld geraak het; sy het haarself instinktief teen die oorverdowende geluid van geweerstekte gestaal.

In my professionele hoedanigheid was van my moeilikste beradingsessies met kinders wat seksuele aanranding of messteek- en skietwonde oorleef het. Hierdie kinders het gesukkel met traumareaksies soos nagmerries, aggressie, herlewing, hiperopwekking, sosiale onttrekking en vrees vir interaksie met ander buite hulle huislike omgewing. Geen kind behoort die bekommernisse hoof te opper wat hulle oor hulle veiligheid en welstand genoem het nie. Elke kind verdien om in ’n wêreld groot te word waar hulle veiligheid nie ’n voorreg is nie, maar ’n fundamentele reg.

Die verwoestende impak van geweld op kinders in Suid-Afrika word in mediaberigte gedokumenteer. [Navorsing](#) bied besonderhede oor die langtermyn-gevolge van geweld teen kinders, insluitend depressie, posttraumatische stresversteuring en gedragsuitdagings wat dikwels tot in volwassenheid voortduur. Boonop kan die impak van geweld op kinders die geestesgesondheid van diegene in hulle onmiddellike omgewing beïnvloed, soos dié van versorgers en gesondheidswerkers wat gereeld blootgestel word aan die trauma en emosionele spanning wat met sulke gevalle gepaard gaan. Uit

vrees dat hulle kinders weens geweld sal omkom, moes sommige versorgers hulle aanmoedig om [binnenshuis](#) te bly in plaas daarvan om buite te speel of winkels toe te gaan.

Ek het in 2022 die geleentheid gekry om die projekbestuurder te wees van 'n navorsingstudie getiteld "Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) Symptoms Following Exposure to Acute Psychological Trauma in Children Aged 8–16 Years: A Longitudinal Study". Dit is deur die Universiteit Stellenbosch in samewerking met die Universiteit van Bath in die Verenigde Koninkryk aangepak. Die studie het op kinders van Khayelitsha en omliggende gebiede in die Wes-Kaap gefokus wat tydens traumatiese gebeure beseer is.

Een bevinding van die studie wat vir my uitgestaan het, was die groot aantal kinders wat opsetlik deur fisiese aanranding, steekwonde, skietwonde en seksuele geweld beseer is. Dit het my geïnspireer om my PhD-studie te fokus op die begrip van die impak van opsetlike besering van kinders, hulle versorgers en gesondheidswerkers in gemeenskappe met gebrekkige hulpbronne in Suid-Afrika. Die stories van kinders, versorgers en gesondheidswerkers werp die kollig op die dringende behoefte aan sterker optrede teen geweld teen kinders.

Op die Wêrelddag van Sosiale Geregtigheid moet ons ook besin oor hoe ons geweldvrye gemeenskappe in Suid-Afrika kan bou deur kinders te bemagtig en hulle aktief by gesprekke in te sluit wat hulle lewe raak. Wanneer hulle die regte platforms en geleenthede kry, deel hulle waardevolle insigte oor hulle uitdagings en die ondersteuning wat hulle nodig het. By die Traumacentrum het ons elke jaar 'n 'Jeug-dialoogdag' aangebied wat beleidmakers, die burgerlike samelewing en ander sleutelbelanghebbendes wat met jong mense werk, byeen gebring het. Hierdie platform het adolessente uit benadeelde gemeenskappe in staat gestel om hulle ervarings, bekommernisse en die ondersteuning wat hulle nodig het om hulle probleme, insluitend geweld in hulle gemeenskappe, te bespreek. Die volwassenes wat teenwoordig was, het nie met onmiddellike oplossings vorendag gekom nie, maar eerder erkenning aan die adolessente se perspektiewe verleen en hulle bereidwilligheid uitgespreek om die jeug se insigte te inkorporeer in programme en beleide wat ontwerp is om hulle behoeftes en uitdagings aan te pak.

Daar is 'n toenemende behoefte aan meer jeugdialoë namate geweld teen kinders toeneem. Om volhoubare oplossings vir maatskaplike geregtigheid te verwesenlik, moet kinders toegerus word met die vaardighede en geleenthede om aktief as burgers by die vorming van hulle gemeenskappe betrokke te raak. Dit sluit in om versorgers te betrek oor hoe om kinders te bemagtig om die gapings vir sosiale geregtigheid in hulle geweldgeteisterde gemeenskappe te oorbrug. Die strewe na [sosiale geregtigheid](#) vereis dat beide die regering en die burgerlike samelewing verseker dat binne die perke van ons omgewing in almal se behoeftes voorsien word, en dat almal 'n gelyke kans het om hulle lewenstandaard te verbeter.

Elke kind verdien om in 'n omgewing groot te word waar hulle veilig en beskerm voel. As ons 'n regverdige samelewing wil bou, moet ons na die stemme van kinders luister en ooreenkomstig hulle insigte optree. Om geweld teen kinders aan te pak vereis samewerking oor sektore heen, soos gesondheidsorg, onderwys, gemeenskapsleiers en beleidmakers in vennootskap met die kinders en hulle versorgers wat deur geweld geraak word. Hierdie sleutelbelanghebbendes wat met jong mense werk, moet van die kinders hoor wat hulle dink die oorsaak van geweld is, hoe dit hulle raak en oor ingrypings wat hulle glo hulle sal help om geweld in hulle gemeenskappe aan te pak. Ons kan saam met kinders werk om sosiaal regverdige samelewings te bou waar hulle vry van geweld kan floreer en in veiligheid en waardigheid kan grootword.

***Yeukai Chideya is 'n navorser by die Instituut vir Lewensloopgesondheidsnavorsing aan die Universiteit Stellenbosch.**